

İran'ın Batıya Yönelik Dış Politikası

Metin Aksoy*

Giriş

Pers veya Fars olarak bilinen İran, resmi adını 1935'te almıştır. İslam in-kılâbı ile de İran İslam Cumhuriyeti adını almıştır.¹ Ülke halkının büyük bölümü Şii'dir. Kuzeyde Hazar Denizi ve Azerbaycan, doğuda Afganistan ve Pakistan, güneyde Umman Körfezi ve Basra Körfezi, batıda Türkiye ve Irak ile çevrilidir.² Bu nedenle İran'ı anlamadan, Avrasya coğrafyasındaki siyasi denklemin yapısını, işleyiş tarzını ve ortaya çıkacak siyasi modeli ve gü-venlik modelini anlamak mümkün değildir.³ Belki de bu farklılıkları ve bu-nunla birlikte gelen stratejik önemi nedeniyle İran, uzun bir süredir Türki-ye ve dünya gündeminin ilk sıralarında kalmayı başarmıştır. Özellikle ABD'nin Afganistan ve Irak işgalleri sonrasında ABD'nin başlattığı Büyük Ortadoğu Projesi'nin gerçekleştirilmesinde tek zor engel olarak İran gözü-kmekteydi. Bu nedenle ABD tarafından ana hedefe oturtulmuş ve sık sık çe-şitli sorunlar çerçevesinde baskı altına alınmaya çalışılmıştı. 11 Eylül saldı-rıları sonrasında ABD'nin Irak'tan sonra yakın bir tarihte yapacağı muhte-mel bir İran harekâtından yüksek sesle söz edilmeye başlanmıştı. Ancak Af-ganistan'daki başarısızlık, Irak'ta hala iç siyasi istikrarın sağlanamaması ve Bush yönetiminin görev süresinin gelecek yıl bitecek olması, ABD'nin İran planını ertelemesine neden olmuştur.

Bunun yanında İran, elindeki en büyük güç olarak gözüken ve dünyanın gereksinimi gün geçtikçe artan petrol ve doğalgazı komşu ülkeleriyle birlikte Avrupa ülkeleriyle yakınlaşmak ve dünyaya açılmak için önemli bir silah olarak kullanmaya başlamıştır. Bu da ABD'nin İran üzerinde yeteri kadar baskı kurmasını engellemektedir. Son dönemlerde İran'da Ahmedinejad ile başlayan bir radikalleşme eğilimi hızla yükselmektedir. Bu durum birçok ül-keyi kaygılandırmakta ve ülkeleri İran'a karşı birlikte hareket etmeye itmek-tedir. Ancak ülkelerin burada ayrıldıkları önemli bir nokta vardır. İran dün-ya politikasına nasıl dahil edilmesi gerektiği konusunda AB üyeleri ve Rus-

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslara-rası İlişkiler Bölümü, Konya.